

2022-01-21

Priemonės elektros energijos kainoms mažinti kai kuriose Europos valstybėse

Darbe pateikiama informacija apie tai, kokių priemonių imasi kai kurios Europos šalys, siekdamos mažinti pastaruoju metu išaugusių elektros energijos kainų poveikį vartotojams ir verslui. Apžvelgiama 13 šalių – Airijos, Belgijos, Čekijos, Danijos, Estijos, Graikijos, Latvijos, Lenkijos, Nyderlandų, Norvegijos, Suomijos, Švedijos ir Vokietijos – patirtis. Rengiant darbą, daugiausia remtasi įvairiais žiniasklaidos pranešimais ir bruegel.org¹ pateikta apžvalga.

Airija

2021 m. gruodžio 14 d. šalies vyriausybė pritarė 210 mln. EUR vertės programai, pagal kurią 2022 m. 100 EUR suma bus kredituojami visi elektros vartotojai. Tai bus vienkartinė išmoka, kurią gaus maždaug 2,1 mln. sąskaitų turėtojų.

Belgija

2021 m. spalio mėn. federaliname biudžete atsirado eilutė dėl socialinio energijos tarifo, skirta apsaugoti labiausiai pažeidžiamus gyventojus sveikatos krizės akivaizdoje. Ši priemonė turėtų trukti iki 2022 m. kovo pabaigos ir kainuos 208 mln. EUR. Priemonė bus taikoma maždaug 500 tūkst. namų ūkių.

Be to, praėjusių metų spalį federalinis ekonomikos ir užimtumo ministras pranešė, kad nuo spalio mėn. labiausiai pažeidžiami gyventojai gaus 80 EUR vertės energijos čekius, kurie bus atskaitomi iš jų sąskaitų už energiją. Energijos čekių biudžetas sudaro 72 mln. EUR.

Spalio 12 d. buvo įsteigtas 16 mln. EUR vertės Dujų ir elektros energijos fondas, skirtas paremti namų ūkiams, kurie negali pretenduoti į socialinius tarifus.

Apskritai laikomasi nuostatos išlaikyti pajamas pastovias, o ne didinti jas lygiagrečiai su energijos kainomis.

Vyriausybė taip pat uždraudė daryti vienašališkus pokyčius energijos tiekimo sutartyse.

Taip pat esama kai kurių priemonių ir regionų lygmenyje.

Čekija

Nuo 2021 m. pabaigos elektrai ir dujoms netaikomas PVM.

Gruodžio 29 d. naujoji šalies vyriausybė patvirtino pagalbos namų ūkiams ir verslui įstatymą, skirtą teikti tikslinę paramą namų ūkiams ir verslui, reikšmingai paveiktiems didėjančių energijos kainų. Mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurių energijos sąskaitos padidėjo daugiau nei 100 proc., siūloma valstybės remiama garantija su nulinėmis palūkanomis, kad jos galėtų padengti savo

¹ bruegel.org. *National policies to shield consumers from rising energy prices:*

<https://www.bruegel.org/publications/datasets/national-policies-to-shield-consumers-from-rising-energy-prices/>

operacinių išlaidų kaštus. Ši priemonė teikiama pagal 2015–2023 metų Garantijų programą per Nacionalinį plėtros banką.

Danija

2022 m. sausio viduryje prasidėjo pirminės politinių partijų derybos dėl to, ką daryti su augančiomis elektros kainomis. Kol kas jokių priemonių nebuvo priimta, ir derybos dėl konkrečių priemonių dar tik prasidės.

Iki šiol šių metų biudžete yra numatyta skirti 100 mln. DKK savivaldybėms, kad jos subsidijuotų mažas pajamas gaunančius asmenis, gaunančius socialines pašalpas, ir asmenis, gaunančius valstybines pensijas. Tai papildomos lėšos prie jau veikiančių programų.

Konservatorių ir Danijos liaudies partija norėtų, kad būtų skirta 2,7 mlrd. DKK labiausiai pažeidžiamiems vartotojams iš sutaupytų subsidijų, kurios buvo numatytos tvariai energijos pramonei, kurių nereikia dėl tų pačių aukštų energijos kainų. Liberalų aljanso partija norėtų sumažinti elektros mokesčių iki mažiausio ES nustatyto lygio. Liberalų (*Venstre*) partijos atstovai teigia, jog svarbiausia, kad būtų susitarta dėl kokio nors atsako į susidariusią padėtį².

Graikija

2021 m. rugsėjį buvo paskelbta apie planus subsidijuoti didžiosios dalies namų ūkių ir smulkiųjų verslų elektros sąskaitas. Subsidijos vertė iš pradžių buvo 9 EUR už pirmas 300 kWh/mėn. Vėliau ši suma buvo padidinta iki 18 EUR žemos įtampos elektros vartotojams ir iki 24 EUR – besinaudojantiems socialiniu namų ūkių tarifu.

2022 m. sausio 7 d. subsidija namų ūkiams buvo padidinta iki 42 EUR už pirmas 300 kWh ir iki 65 EUR/MWh verslui, nepaisant jo dydžio, sektoriaus ir naudojamos įtampos. Namų ūkiams, kurie gali naudotis socialiniu namų ūkių tarifu, subsidija sieks 180 EUR/MWh, t. y. 90 proc. tarifo padidėjimo. Valstybės valdoma elektros tiekimo bendrovė taip pat išplėtė savo nuolaidų politiką, taip visiškai padengdama kainų didėjimą vidutiniam namų ūkiui, suvartojančiam iki 600 kWh/mėn.

Taip pat buvo pakeistos šildymo išmokų ribos bei atitikties kriterijai, ir vyriausybė prognozuoja, kad gavėjų skaičius viršys 1 mln., palyginti su maždaug 700 tūkst. 2020 m.

Tačiau bendra šių priemonių vertė yra apie 500 mln. EUR, tuo tarpu vien per š. m. sausį priemonių paketas kainuos apie 400 mln. EUR.

Estija

2021 m. spalio pradžioje šalies finansų ministrė Keit Pentus-Rosimannus pareiškė, kad planuojama kompensuoti dalį kylančių elektros kainų parduodant nepanaudotas CO2 kvotas kitoms šalims, ir dėl to planuojama pradėti derybas su EK.

Pasak ministrės, vyriausybė dirba prie kompensacinio mechanizmo kūrimo, kuris turėtų palengvinti kainų šoką vartotojams. Tikėtina, kad tam tikslui bus galima parduoti dalį nepanaudotos CO2 kvotos.

Po kelių dienų finansų ministrė pranešė, kad gavusi Konkurencijos tarnybos patvirtinimą Estijos vyriausybė, beveik neabejojama, padengs dalį visų elektros energijos vartotojų mokamo mokesčio už naudojimąsi tinklais bei suteiks papildomą paramą nedideles pajamas gaunantiems asmenims, šiam tikslui skirdama iš viso maždaug 100 mln. EUR. Šiomis priemonėmis bus siekiama trumpuoju laikotarpiu sušvelninti aukštas energijos kainas.

Be trumpalaikių priemonių, valstybė ketina investuoti beveik 700 mln. EUR į energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančios energijos gamybos pajėgumų didinimą, kad sumažintų energijos kainų kilimo riziką ilgalaikiu laikotarpiu. Ministrės teigimu, pirmoji paketo dalis bus skirta paremti tuos, kuriems labiausiai reikia paramos. Šiam tikslui bus skirta iki 20 mln. EUR, kad būtų

² The Local. *What do Denmark's politicians want to do about high energy prices?:*

<https://www.thelocal.dk/20220118/what-do-denmarks-politicians-want-to-do-about-high-energy-prices/>

sumažintas staigaus energijos kainų kilimo poveikis mažas pajamas gaunančioms šeimoms. Paramos teikimas bus susijęs ir su elektros, ir su staigiu gamtinių dujų kainų kilimu, kuris turi įtakos centrinio šildymo kainai.

Šalies vyriausybė spalio 14 d. paskelbė, kad parengtas viešojo administravimo ministro dekretas dėl priemonių, susijusių su didėjančiomis energijos kainomis. Planuojama, kad kompensacijas gaus iki 70 tūkst. šeimų, kurioms bus kompensuojama už elektros, dujų ir centrinio šildymo kainų didėjimą. Bus kompensuojama, kai elektros kaina padidės nuo 60 EUR/MWh, dujų – nuo 30 EUR/MWh ir centrinio šildymo – nuo 65 EUR/MWh. Kadangi daugelio vartotojų energijos sąskaitos neišskaidytos į atskiras sudedamąsias dalis, bus kompensuojama bendra energijos sąskaita, įskaitant PVM, atsinaujinančios energijos mokestį, akcizo mokestį ir tinklų mokesčius. Taigi bus kompensuojama 80 proc. energijos kainos, kuri viršija 120 EUR/MWh už elektrą (0,12 EUR/kWh), 49 EUR/MWh už dujas (0,049 EUR/kWh) ir 78 EUR/MWh už centrinį šildymą (0,078 EUR/kWh). Priemonė galios nuo 2021 m. gruodžio iki 2022 m. balandžio arba gegužės mėn. Iš viso bus skirta 37 mln. EUR parenti namų ūkiams, esančioms žemiau santykinės skurdo ribos.

Be to, pagal vyriausybės planą, priimtą 2021 m. spalio 28 d., vartotojams ir verslui bus kompensuota 50 proc. tinklų paslaugos mokesčio, ir ši nuolaida galios elektrai, suvartotai nuo spalio iki kovo. Tam vartotojams jokių veiksmų imtis nereikės.

Tam, kad būtų kompensuota už didėjančias energijos kainas ir sumažintus tinklų paslaugos mokesčius, nuo spalio iki kovo iš biudžeto bus skirta 88,25 mln. EUR.

Latvija

Vyriausybė yra priėmusi Taisyklių dėl paramos pažeidžiamiems elektros vartotojams pataisas. Iki 2021 m. spalio mėn. pabaigos pažeidžiamų vartotojų sąskaitos už elektrą buvo sumažintos:

- 5 EUR – vargingai gyvenantiems arba mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams; šeimoms (asmenims), kurie rūpinasi neįgaliu vaiku; asmeniui (jo globėjui), kuris turi I neįgalumo grupę;
- 10 EUR – didelėms šeimoms (turinčioms 3 ir daugiau vaikų).

Tačiau dėl vis didėjančių energijos kainų parama visoms grupėms nuo lapkričio 1 d. iki mažiausiai 2022 m. pabaigos buvo padidinta dar 10 EUR, taigi atitinkamai pažeidžiamų vartotojų elektros sąskaitos bus sumažintos 15 arba 20 EUR/mėn. Ši priemonė bus pritaikyta maždaug 150 tūkst. labiausiai pažeidžiamų namų ūkių.

Lenkija

Pagal 1997 m. balandžio 10 d. energetikos įstatymą pažeidžiami asmenys gali gauti energijos išmoką.

Energijos išmokos dydis nuo 2021 m. gegužės 1 d. iki 2022 m. balandžio 30 d. taikomas toks:

- vienam gyvenančiam asmeniui – 12,09 PLN/mėn.;
- nuo 2 iki 4 asmenų – 16,79 PLN/mėn.;
- nuo 5 asmenų – 20,15 PLN/mėn.

Energijos išmoką skiria savivaldybės vadovas, jei dėl jos kreipiasi elektros vartotojas. Lėšas energijos išmokoms skiria vyriausybė, o jas moka savivaldybės.

2021 m. spalio 22 d. klimato ir aplinkos ministrė Anna Moskwa pateikė vyriausybei svarstyti įstatymo projektą, kuriame numatytos išmokos pažeidžiamiems vartotojams. Numatyta įvesti naujas energijos išmokas, padidinti pažeidžiamų vartotojų apsaugą ir kai kurios kitos nefinansinės paramos priemonės.

Pagrindinis pokytis – išplėtimas asmenų grupės, turinčios teisę gauti energijos išmokas pagal pajamų kriterijų, neviršijantį 1563 PLN vieno asmens namų ūkiui ir 1115 PLN/asmeniui kelių asmenų namų ūkiams. Išmoka būtų skiriama 6 mėn. laikotarpiui, o ją gauti būtų paprasčiau – užteks pateikti

sąskaitą faktūrą. Taip bus supaprastinta procedūra. Ši priemonė paveiks apie 20 proc. labiausiai pažeidžiamų namų ūkių.

Pagal įstatymo projekte pateiktas prognozes sąskaitos už energiją turėtų didėti 30–50 proc., o pinigine to išraiška būtų 324–846 PLN per metus. Vyriausybė 2022–2031 metų laikotarpiui planuoja pažeidžiamų vartotojų paramai skirti vis didėjančias sumas – nuo 1,5 mlrd. PLN iki 1,7 mlrd. PLN.

Pagal įstatymo projektą išmokas pažeidžiamiems namų ūkiams papildys nefinansiniai paramos mechanizmai. Bus galima pateikti prašymą energijos pardavėjui dėl mokėjimų už energiją išskaidymo, atidėjimo, palūkanų už vėlavimą sumokėti ir teisinių procedūrų prieš nemokius vartotojus laikino sustabdymo. Taip pat bus draudžiama nutraukti elektros tiekimą pažeidžiamiems vartotojams nuo lapkričio 1 d. iki kovo 31 d. ir valstybinių švenčių dienomis.

Nyderlandai

2022 m. vyriausybė mažins energijos mokesčių namų ūkiams ir verslui. To vertė bus 2,7 mlrd. EUR kompensacijos namų ūkiams ir 0,5 mlrd. verslui.

Vyriausybė taip pat atidėjo 150 mln. EUR paremti pažeidžiamus namų ūkius, gaunančius dideles energijos sąskaitas ir / arba prastai apšiltintų namų ūkių namus apšiltinimą gerinančioms priemonėms. Šias priemones administruos savivaldybės.

Norvegija

Pirmiausia reikia pažymėti, kad dujos kaip energijos šaltinis šalyje yra mažai naudojamos.

2021 m. spalio 26 d. šalies vyriausybė pasiūlė laikinai padidinti nacionalinę būsto išmokų programą, kad būtų padėta ekonomiškai pažeidžiamiems namų ūkiams, šiemet susiduriantiems su didesnių elektros kainų problema. Lapkričio 9 d. ši siūlymą vienbalsiai priėmė Stortingas.

Lapkričio 12 d. vyriausybė pasiūlė sumažinti elektros energijos mokesčių 2022 m., kad sumažėtų galutinė elektros kaina vartotojams. Pagal siūlymą 2022 m. elektros energijos mokesčio tarifas sumažėtų 47 proc. žiemos mėnesiais ir 9 proc. kitais mėnesiais. Tarifas mažėtų nuo dabartinio lygio, kuris yra 0,1669 NOK/kWh.

Be to, 2022 m. sausio 10 d. šalies vyriausybė paskelbė, kad namų ūkių elektros vartojimo subsidija didinama 8,9 mlrd. NOK. Pranešama, kad vyriausybė padengs 80 proc. elektros sąskaitų, viršijančių 0,70 NOK/kWh, o tai yra 55 proc. daugiau nei pagal ankstesniais mėnesiais skelbtus planus. Ankstesnių priemonių vertė sudarė 5 mlrd. NOK. Bendra visų šių priemonių vertė sieks 13,9 mlrd. NOK.

Suomija

2021 m. birželį buvo priimtos Elektros rinkos įstatymo pataisos dėl elektros perdavimo kainų. Tai tiesiogiai nebuvo susiję su dabartiniu energijos kainų augimu, tačiau dėl priimtų pataisų nuo 2022 m. pradžios elektros kainos namų ūkiams šiek tiek sumažės. Pagal įstatymo pataisas elektros perdavimo kainos per metus negalės didėti daugiau nei 8 proc. (šiuo metu tokia riba yra 15 proc.).

Beje, Suomijoje namų ūkiai sunaudoja labai mažai dujų. Ypač šildymui dujos naudojamos retai. Tik sostinėje Helsinkyje dujų dalis didesnė – apie 30 proc., – ir jos naudojamos gaminti elektrai bei centriniam šildymui. Tačiau nors spalio pradžioje centrinio šildymo kaina Helsinkyje išaugo 30 proc., kokių nors kompensavimo priemonių nebuvo imtasi.

Švedija

Šalyje kol kas jokių papildomų priemonių dėl didėjančių energijos kainų nebuvo imtasi. Tik jau daugelį metų kai kuriose Šiaurės Švedijos savivaldybėse elektra, kurią naudoja namų ūkiai ir paslaugų sektorius, naudojasi elektros mokesčio lengvata (0,096 SEK nuo įprastinio tarifo).

Švedijos vyriausybė kol kas nesiūlė laikinai sumažinti energijos mokesčių, taikomų elektrai ir dujoms. Tačiau yra kitos politinės partijos ir interesų grupės, kurios už tai pasisako, ypač kiek tai susiję su namų ūkiais.

Vokietija

Vokietijoje elektros kainos namų ūkiams yra vienos didžiausių Europoje.

2021 m. spalį buvo paskelbta, Vokietijos vyriausybė nuo 2022 m. sumažins mokestį už suvartotą elektrą, siekdama palengvinti vartotojams tenkančią naštą. Tai paskelbė tinklo operatorės.

Pasak bendrovių „50Herz Transmission“, „Amprion“, „TenneT TSO“ ir „TransnetBW“, Atsinaujinančios energijos įstatymu (EEG) nustatyta priemoka, naudojama saulės ir vėjo jėgainių plėtrai finansuoti, nuo sausio 1 d. sumažės daugiau nei 40 proc. – nuo 0,065 iki 0,037 EUR/kWh. Tai didžiausias toks mokesčio sumažinimas nuo tada, kai jis buvo įvestas 2000 m., siekiant padėti šaliai pereiti nuo iškastinio kuro prie švaresnių energijos šaltinių.

Sumažintas mokestis bus kompensuojamas didesnėmis vyriausybės subsidijomis iš biudžeto, o iš dalies taip pat lėšomis, surinktomis iš 2021 m. pradžioje įvesto CO2 mokesčio.

2022 m. sausio 9 d. naujoji šalies vyriausybė paskelbė apie tikslines priemones padėti pažeidžiamiesiems namų ūkiams visiškai padengti šildymo sąskaitas, tuo tarpu aplinkos ir vartotojų apsaugos ministrė Steffi Lemke teigė, kad vyriausybė imsis priemonių prieš energijos tiekėjus, kurie mėgina pasinaudoti sutarčių pabaiga, konkurentų bankrotais arba žmonėmis, keičiančiais savo būstą.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus

Patarėjas Sigitas Daukša

Tel. (8 5) 239 6172, el. p. sigitas.dauksa@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą. Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2022